

Nevarà

- T'ho dic i t'ho diré sempre: d'ençà que tenim aquestes dues a casa tot ens surt malament.

L'home digué alguna cosa que no s'entengué prou.

- No cal que remuguis, no, que és veritat!

- Que remugo...! Si no em puc desfer aquesta veta...

- Sí, la veta! Com si no et conegués!... Sinó que a tu sembla que ta germana t'hagi donat beguda. Tinc fe que ens faries anar tots a captar, per culpa d'elles!...

- No tant, no tant!... És veritat que som dos més, però tampoc passem misèria.

- No... tu res: mira, de cal Sempol Gran...

- Però, dona, també és ma germana. Què voldries que fes, dòs? Llençar-la al carrer, així, malalta?

- Je...! Malalta! Molta mauleria. I la mossa igual: molta groguissor, molta llagrimeta... Això fa dir: pobrets! I els pobrets som nantros, que hem de rosegarg-les...

La dona anava llençant les peces que es treia amb una ràbia desfeta de persona que per fi es veu lliure de testimonis per mostrar-se tal com és. Al topar amb els barrons de fusta dels peus del llit, els botons feien un cop sec, que omplia tota la cambra.

- Tan senyoriu, tanta finura, mira en què han parat: carregar-se a les costelles dels altres. No, si a ta germana ja se li va veure sempre... I després, casar-se amb aquell mort de sucantines...

- En això ella no hi té cap culpa, noia.

- Ah, no! La tindré jo! Prou va ésser avisada.

- Però ell era un bon noi, i al cap i a la fi s'hi casava ella.

- Però aquesta gent que només viuen de somnis, mira, a mi no me'ls treguis. A l'olla s'hi tiren talls, i no versos. Si ell hagués pensat en el que pot venir, avui elles tindrien un passament i un llit on caure mortes. Molt maco fer versos bonics, i somniar truites, i que et posin el nom al diari, però d'això no se'n menja, xiquet. I ell semblava que se'n donés de menys de venir al poble, perquè ací som pagesos...

L'home semblà que iniciava un gest com si anés a dir alguna cosa, però, repensant-se millor i deixant escapar un sospir imperceptible, obrí la gira del llit, s'hi ficà a dins i es tirà la roba damunt d'una revolada.

Hauria estat difícil esbrinar la veritat dels seus sentiments. Algunes de les coses que deia sa muller eren certes, però, era ella tan dura, tan despietada, en dir-les!...

També ella finí de llevar-se la roba, i, a peu descalç, caminant a puntetes, s'arribà a la finestra i obrí el porticó de manera que la primera claror matinal donés al coixí on ella reposaria.

Era una feina que acomplia cada nit d'una faisó maquinal.

Després es persignà, maquinalment també, fent en lloc d'una, tres creus amb el dit polze damunt del front.

Magdalena tenia la seva fe un xic feta a sa mesura, i que no frenava pas la violència de ses quimeres ni passions, però que li servia per estar en pau amb sa consciència, no massa exigent amb si.

I, com que ses quimeres explotaven de la faisó que un gra purulent llança sa porqueria i supura dies i dies seguits, així ella, enverinada, buidava a nits contra el seu home el pòsit de malhumor que la presència de sa cunyada feia créixer dins el seu esperit mesquí. No cal dir que en ses acusacions hi havia molta injustícia, ni que a ella li semblés que deia les coses més raonables del món.

- Mauleries! Mauleries! Jo no diré que no estigui un xic fluixa, mal sigui per la misèria que han passat, però si en lloc de tancar-se tot el dia a casa encaparrinada se n'arribés algun dia a l'hort, i portés un xic de verd per a les bèsties, o a la vinya, a fer un feixet de serments, que no es trencaria cap os, els bons aires del defora li farien agafar força. El que ella vol és que la vingui a veure el metge, perquè li parli del seu home, com si això el fes tornar...

- Mira, noia, no et puc sentir, en dius cada una, també!... Què li vols fer, si ella no està feta a les coses de fora? Però, no cal que diguis, que d'ençà que són aquí no has donat un punt, i aquell paner que abans tenies de mitjons i mitges...

- Això, ara l'abonaràs...

- Com això que dius del seu home: no és el més natural? I vaja, que és mort i deixa'l en pau.

- Com que és veritat! I m'empipa...

- Dòs no cal que t'empipis i no en parlem més, que encara ens enfadaríem. Apaga l'espelma i dormim, que demà hi ha matines.

La Magdalena es trabucà i donà una bufada rabiosa, amb el desig d'agafar el seu home i clavar-li els dits. Aquella germana sempre li havia fet fer el pallasso! Vinguda a la casa deu anys més tard que l'hereu, fou la joguina dels majors, que la pujaren com una nina. Sinó que la nina s'anà fent gran i, en lloc d'ésser ella la joguina, fou ella qui féu jugar els altres. Això, Magdalena, ho escatí ben bé des del primer dia d'entrar per jove.

Aviat restà tot en un silenci vaporós que faciejava amb les hores; com en un gran bassal on van caient les gotes de pluja deixant el llot en el seu fons, així dins la nit van caient els pensaments dels homes fent-ne un pòsit aquietat. L'endemà tots els pensaments s'enlairen de nou i retroben segurs llur envoltura; els homes els fan caritatius o cruels, pecadors o justiciers, nobles o traïdors: ells no hi tenen culpa, no fan més que arreplegar allò que hi ha dins el cor de cadascú i encendre's dins la pensa com s'encén un llum darrera els vidres d'una finestra.

Just en l'instant que la Magdalena es decantava sobre la palmatòria, en una altra cambra de la casa també s'hi feia fosc. Encara, dins la negror de les quatre parets, s'hi deien paraules:

- No t'espantis pas, Fina: quan vinguin les nevades, em moriré.

Dins la tebior del llit, dues figures s'abracen.

Un d'aquells pensaments que eren com les ales d'una papallona, voleiaren un moment temptant els àmbits de l'infinit. No, no! No allà lluny, sinó dins el cor d'un infant és el teu lloc, guspira cruel en la que naufraguen les primeres il·lusions d'una vida! No en una ànima invulnerable a còpia de despit és on va a clavar-se tan garfi colpidor, sinó en la tendror d'un cos totjust iniciat en els secrets de l'existència! No són els ulls avesats a veure injustícies els qui es clouen fatigats dintre d'un llit, sinó uns d'innocents i sofridors que, esperant-ho tot de la vida, veuen amb horror com el món es desclou al seu davant talment una enorme aranya davant de la mosca incauta!

Tant el cor que s'ha fet cruel i injust a còpia de dir-se a si mateix que les nostres realitats són filles dels nostres actes, com aquell que tot ho ignora perquè està al principi de totes les preguntes, tot és un enorme misteri on s'esclafen els més preclars talents: no hi ha talent davant del dolor i de l'alegria, com no n'hi ha en el fons de la vida i de la mort, perquè són impenetrables com a misteri i com a claror. Tant poc sabem què hi ha en el punt més fosc de la foscor més intensa com en el punt més clar del sol; per què, doncs, ens preguntem caparrosos què hi pot haver en la pregunta que hom es fa i en la resposta que hom no dóna?

...

Com el condemnat que arrossega la pesantor d'una cadena per les quatre parets de la seva cel·la, l'Engràcia i la seva filla arrossegaven en la casa del germà llur existència trista.

L'Engràcia estava molt malalta. Prou s'ho veia ella! Ja de sempre havia pujat fluixa, mes d'ençà d'un temps, ja abans de la mort del marit, prou s'havia esgrogueït i afinat que donava fragor de veure.

La mort ho precipità tot, com la felicitat ho allunyava. Morí pobre, el marit, i les deixà a la misèria. La Fineta tenia dotze anys.

La cunyada remugava de tan poca bellugadissa, mes ella no es veia amb ànim de tenir-la contenta eixint al defora i trafiquejant per la casa, com feien els altres. Si tímidament demanava el metge, la cunyada deia que els metges no curen res.

Pressentint que la mort no podia trigar a presentar-se, volgué que sa filla n'hagués esment per tal d'estalviar-li la sobtor de la solitud, i una tarda que restaren bones hores soles, així li digué procurant que, tot i endolcint-li l'amarguesa de la revelació, ella se n'adonés ben bé.

D'ençà d'aquell dia en parlaren sovint, lleugerament la mare, com si es tractés d'un afer que ni a l'una ni a l'altra les atenyés tan directament. A la Fina acabà per fondre-se-li aquella mena d'horror que la paraula «mort» li produïa, acabant per témer solament sa futura solitud.

Era molt sovint que sa mare li deia:

- Aviat vindran les neus, filleta!

- Que bonica, la neu! Jo no n'he vist mai. I tu?

- Jo, sí. No veus que de jove vivia en aquest poble? Jo vaig néixer en aquesta casa. Sinó que llavors era molt diferent. El meu pare fou el primer traginer que hi hagué al poble. Es com si el veiés. Jo era menuda i ell ja tenia els cabells i la barba blancs. Era molts dies fora i ens quedàvem la mare i jo soles, amb una minyona mig beneitona que teníem recollida d'anar per aquests móns. A casa el padrí diu que abans eren pobres, tan pobres com eren la gent de per ací. Quan el pare es va fer gran i foren dos a treballar la terra, compraren un cavall blanc. Estaven orgullosos d'aquella bèstia. Un dia el pare enganxà el «Blanet» i féu fer una crida que marxava a Igualada l'endemà al matí, que prenia encàrrecs i en duria per qui fos menester i volgués confia'ls-hi. Tothom hi anava perquè els dugués coses del mercat igualadí, o perquè els portés a casa dels parents el parell de pollastres de Nadal, o les ametlles que garrapinyaven tan bé les àvies aleshores, o el safrà als safraners de ciutat, que tenien peresa de pujar a vila amb les marrincoles que hi havia en aquell temps. El més bonic del món, per a mi, era estar-me jugant amb les altres nenes i sentir de cop el toc de corn amb què el pare s'anunciava. Jo saltava d'allà on fos i corria desalenada al Portal Nou, perquè prou sabia on el trobaria. Ja abans d'arribar-hi oïa els cascavells del «Blanet» i la veu un xic fosca del pare, que li venia d'una mullena que arreplegà una vegada anant pel món, com escridassava tothom i contestava els crits de tots qui trobava. De tot arreu s'obrien les portes i finestres i les dones treien el cap, amb les espatlles plenes de peles de ceba que estaven enforcant, o amb els dits bellugadissos sobre les agulles i el mitjó: «Ja arriba el «Pinto», fulana! Que t'ha de dur res?» «El «Pinto», noia, ves si t'espaviles!» Les noies a punt de maridar hi corrien més que les altres, perquè esperaven les puntes per guarnir-se el sac de casament, i les maretes que havien de batejar també s'hi afanyaven perquè ningú com el pare per escollir les gorretes de nadons. Li agra-

daven tant les criatures! Jo em sentia tota orgullosa que el «Pinto» fos el meu pare i no el pare de ningú més. I has de pensar, filleta, que quan ell arribava a casa ja duia tot el seguiment de dones; ell les feia babiequejar i les ensarronava, fins que les veia ben neguitoses. «Que m'heu dut això, «Pinto»?» «Diu que ho estan fent!» «I allò, que hi era, «Pinto»?» «S'ho han menjat les rates!» «Pinto», que no en tenien de blaves?» «Diu que s'han acabat perquè els francesos se n'han guarnit la casaca.» «I el pam de brodat que em falta, «Pinto»?» «Pim, pam, pum! Terra d'escudelles, dones!» Totes s'hi enrabiaven amb la seva parsimònia, i ell ja ho feia expressament; per despassar les cordes desfeia deu nusos imaginaris, i les sivelles totes s'havien entregirat; jo, mentrestant, me li arrapava camal amunt i li feia pessigolles dessota la brusa. Ell feia veure que no em veia. Jo, vinga esgratinyar. Llavors feia, «Alto! Qui és aquesta fureta?» I amb tot d'escarafalls se'm treia del damunt fins que se m'asseia amb una cama a cada espatlla. Que n'era de feliç, filleta! Després tinc el record de la neu, que tu no has vist mai. Quan venien els primers freds, jo preguntava: «Pare, quan nevarà? Quan nevarà, pare?» I a vegades m'estava hores i hores darrera els vidres perquè tenia la il·lusió de veure formar-se entre la boira la primera volveta. El pare m'amagava entre els seus braços i em deia: «Mira, menuda, al cel els cau cotó de la filosa!» Si jo volia, i volia sempre, el pare em muntava a collxarró i sortíem al defora a trepitjar-la. El pare tenia una cabellera espessa i crespada, i jo li llevava la gorra perquè m'agradava veure-li tots els cabells embolicats de neu; si feia molt fred, fins s'hi glaçava, i tornàvem a casa i el pare es posava prop de les flames amb el cap baix fins que degotava l'aigua a terra. Filleta, la neu és bonica, però és trista! Aquest any potser la tornaré a veure, potser no; Déu Nostre Senyor ho sap! Però si neva i jo no hi sóc, veritat que pensaràs molt en mi, filleta?

Amb els primers freds la malalta va morir. La Magdalena, de moment, semblà tota esgarriada. Així que se la veié blanca i llarga damunt del llit, pensà en les dues úniques visites que li havia fet el metge. «Té vida per vuit dies».

Però la Magdalena era forta, i allò que en una altra hauria sigut un remordiment, en ella es convertí en lògica: «Tampoc tenia cura».

Fou el mateix vespre de la nit en què morí la cunyada, que la Magdalena tingué la sospita d'allò que encara els havia de venir.

La Fina feia bullir un poc d'aigua ventant els fogons, ja que d'ençà dels dos dies la tia no posava cap entrebanc en les incursions que pels fogons i armaris feia la petita. De cop s'oi un gran patac, i la Magdalena veié el cos de la neboda allargassat en els rajols; quan li hagué sacsats la testa i pataquejat les galtes, la tia, esglaiada, es trobà les mans enrogides per una glopada de sang que eixia d'entre les dents de la noia.

Com si una vespa l'hagués picat, deixà el cos altra volta a terra i per un moment la seva mà es crispà damunt del mànec del ganivet de cuina. Fou un gest impensat,

inconscient, en el qual els investigadors de les terribles reaccions humanes haurien trobat qui-sap-les repercussions. Però allí no n'hi havia, d'investigadors: tia i neboda estaven soles. Fregà amb un drap qualsevol el regalim de sang que queia pel coll de la petita víctima, i del fet no en digué res a ningú.

A la nit, la Fina restà sense mare...

I tot fou restar sola, com operar-se en la mena de fer d'aquella criatura un canvi desproporcionat amb la magnitud de sa desgràcia.

I diem desproporcionat perquè no fou amb plors i desesper amb què es veié transformada: caigué en una serietat mansa, reflexiosa... Mirava endavant, seguia amb els ulls els moviments dels altres, el pujar i baixar de les escales, estudiava els llavis de la gent com si els anés seguint el dir, tal com fan els sords amb aquell qui els parla...

Al retornar del cementiri, un moment que tia i neboda es trobaren a la sala plegant-se la mantellina de dol, la nena li digué, mirant-la per primer cop sense por:

- Quan nevarà, tia?

A la nit, la Magdalena digué al seu home:

- Veiam si encara em negaràs que ens han dut desgràcia!... Sempre he sentit a dir que no t'emboliquis amb segons quins mals. La veritat, sinó perquè la roba va tan cara, tot lo «seu» ho cremaria. Hi ha hores que m'agafa basca...

I afegí:

- Què en farem de la mossa? Perquè no ens servirà de gran cosa...

I digué encara, donant una ullerada de gairell al cap cot del seu home, que romania encantat i entretingut en fer espetegar el ble de l'espelma, humit de salivera.

- Con tal no se'ns hagi encomanat lo de sa mare...

Magdalena cometia la terrible equivocació de creure que el seu home no podia penetrar el fons de son pensament, i, com la majoria dels humans, homes i dones, el seu pensament era tan a frec de sa pell que sa pell era com un encerat on hom escriu les primeres lletres. Car, moltes voltes, el pensament és maliciós, però no tant com per tenir aquesta mena de força, que sembla gairebé una virtut, que el converteix en guardador de si mateix, i per tant, el fa eficaç en sa acció damunt dels altres homes.

Poc es detingué l'atenció de la Magdalena en els posats i mirades de la neboda òrfena, i això que aquests tenien una eloqüència ben assenyalada en tota sa persona. La tia romania murriosa davant el problema, que es complaïa en fer més gros, com aquelles persones de malaltissa sensibilitat es complauen en compadir-se elles

mateixes i troben en això un goig morbós. I què? Tenia pas ella la butxaca per carregar-se d'esguerros? Massa havia fet de donar-los llit i taula quan no tenien on caure mortes!...

Vibrava tota ella d'enuig al trobar-la hores i hores de cara a la finestra. Més d'un cop havia iniciat un reny agrós; mes encara no eixia el primer mot els seus llavis, la nena, fitant-li els ulls tristos i reflexius, i entreobrint els llavis secs, que no tenien sanglots, li tallaven les paraules:

- Que nevarà aviat, tia?

Semblava que al voltant d'ella no existís altre anhel que el de veure neu.

S'apropaven els freds amb aquelles batzegades brusques amb què la muntanya, esglaonant-se sobre el nivell de la mar, es desclou com una gran flor impàvida als capgirells de la Natura.

Cap dia era igual a l'anterior. Darrera els vidres s'alçaven nuvolades de pols que venia viatgera d'altres terres, resseguint pobles i camins amb incansable fúria: les teulades cruixien, i dels solans alts de les cases, porxats en gracioses columnetes, davallaven xiulets estremidors que els menuts associaven a les contalles de bruixes i apareguts oïdes de boca de l'àvia. L'endemà, en canvi, apareixia un cel llis com un cortinatge, mostrant vers l'indret de l'«Agulla Grossa» una llarga ratlla vermella que feia moure el cap als saberuts: «Aquell llegany té mala bava!».

En el fons d'aquella calma es congriava la primera gebrada de l'any, i així, l'altre dia, la boira, humida, glaçada a mig degotar, s'entaforava traïdora pels portells de les obertures i deixava en el cor de la darrera flor una gota solidificada.

Però, ja és cosa sabuda que en el terme no hi duren les gebrades, sinó que Déu envia als homes d'aquesta terra un sol ample i lluent, que si el fred els és com un càstig, ell els és com un consol.

Les terres del secar s'endureixen i l'empremta que va deixar la rella, petrificada per tot l'hivern, com si fos la urpada d'una au immensa o l'onada quieta d'un mar pintat, immobilitza el paisatge dessota els núvols, fins a semblar que l'ésser viu, movent-se sense percepció de l'harmonia, hi és posat per esbullar la plasticitat dels quadres que es succeeixen dessota el taló perfecte de la volta blava; la Natura és sàvia i sent la consciència del seu deure amb cada una de les coses que la formen, i així, tant els accidents del terreny com els arbres que el guarneixen i els rius on ells s'emmirallen, i tots els relleus i tots els buits, i totes les ondulacions i els tons meravellosos de la gran, dilatada paleta, ens semblen tan al seu lloc, tan posats per una mà experta i calculadora, per un cor que posseeix la immensitat d'estimar-ho tot per un igual, que l'home es sent com la més insignificant d'aquelles creacions que eixiren del mateix acte de voluntat i del mateix amor que els presidia.

Cantar l'himne del silenci entre el silenci de les coses i el silenci d'un mateix és mostrar-se avariciós de la més immortal melodia, però també és l'himne d'acció de gràcies que hom deixa anar suaument com un nou eixam que s'afegeix a la pau virginal del paisatge immòbil.

Mes, per què ens sembla que el cor de les persones està un poc encaminat a fruir de les grans manifestacions que a cada pas ens sotgen? Més aviat, si veiem uns ulls ardents i plens de totes les preguntes que travessen subtilment l'embolcall amb què se'ns mostren les coses per a buscar en son fons «allò» que les fa vibrar, trobem estranya aquesta mirada i no elogiem pas la seva facultat de percepció. Gairebé mai acceptem allò que no podem entendre, i si un atenuant hi ha per la nostra ignorància és la de què ni el mateix que posseeix el do excels de captació s'adona moltes vegades que sofreix la nostra estultícia i, per tant, es fa invulnerable a la nostra malícia.

Diem un nom: sabia la Fina, la noieta que s'havia fet gran amb un sol desig intens, al qual abocava tota la intensitat del seu sentir, que amb aquell sol anhel s'idealitzava en sa humana naturalesa, com es santifica un asceta amb una sola i contínua mortificació?

Ah, no! la Fina no s'analitzava. És que s'omplia tota ella del desig de veure neu perquè mai havia tingut el goig de veure'n, i aquesta simple elucubració, encarnació única de totes les seves passades infantilitats, tenia l'explicació banal i vulgar que qualsevol podia donar-li?

Nosaltres sabem que no, que no és aquest el secret de son afany: les naturaleses dels homes, les fibres espirituals de cadascú, que són les que ens lliguen i ens manen i ens dirigeixen els impulsos, que després convertim en actes, tenen ramificacions fondes i impensades, ignorades de tothom. Certa morbositat anímica, certa inquietud inestable que ens allunya del real, ens llança també en braços d'un poder secret que ens mana, ens dirigeix, i quines arrels vénen d'unes altres ànimes que a través de les generacions ens han inculcat l'herència dels seus gustos, dels seus afanys i de les seves profundes intervencions. Les onades de la seva sang són les nostres onades, a nosaltres ens arriben les punyides que sacrificaren la seva voluntat o les magnífiques batzegades que l'elevaren per damunt del nivell dels altres homes.

Aquest és el secret del fill que vol ésser pintor en una família de comerciants burgesos; de la noia que dansa meravellosament per intuïció i del qui escriu sense cenyir-se a cap regla. Qui ho sap? Aquell globus minúscul que tenim a la sang, com un problemàtic injert de branquilló a soca!...

El pare de la Fina era poeta. I un poeta, què és? És que a un poeta li està dit que glossi això o allò, o se li cerquen sensacions a fi que les converteixi en paraules? Un poeta, que no dóna nom a res, perquè tot ço que el volta té la missió de repetir-

li constantment que l'únic nom és «Bellesa», es manté al marge de cap mena d'incursió estranya. És ell, amb son pòsit intern d'agudes captacions, amb sa lúcida i ampla visió de la doble vida de les coses, qui unifica en un de sol –Bellesa– tots els judicis, els delers, els gustos, els noms de totes les coses que el sobten, que l'absorbeixen, que el lliguen... Inconscient o no, hi ha un desig primordial, un anhel inabastat en el fons del seu pensament i de la seva obra.

I si el pare de la Fina era poeta, no era com una poesia ardent el desig que vetllava a l'entorn d'una ànima massa captadora, condemnada a desaparèixer al lllindar d'un món que li havia ofert molts dolors i una sola gaubança?

Si hom pogués conèixer la fondària d'un pensament!

Com la Magdalena mostrava el seu a la subtileza del seu home, la Fina no atinava a obrir pas a ço que la captenia hores i hores, esllanguida i pàl·lida, de cara a un cel que servava a dins, gelós i avar, les blanques volves cristal·lines.

Aviat es va veure que la Fina estava ben malalta. L'oncle manà, pres d'una compassió fonda:

- Avisa el metge.

La Magdalena obeí sense replicar un mot. Una alegria boja, inconscient, l'amarava. Tan fonda era, tan abassegadora, que li donava ales per somriure a la malalta i no remugar; amb la mateixa alegria anà a cercar el metge, i féu tot ço que ell disposà, i, com en una altra avinentesa, tots sos pensaments eren escrits a la cara.

El seu home la mirava fer, menyspreant, inconscient també del seu sentiment, car era ben nou i per tant no hi havia hagut lleu de rabejar-s'hi.

Dia sí i altre també, li preguntava:

- Li puges les coses, eh?

I sabia que sí, que a la Fina no li mancava res, car aquesta seguretat era ben bé la filla natural d'aquell altre sentiment que ell suposava en la seva dona.

Hauria volgut que morís ben aviat, i els dies que trigaria li pareixien de tan mal travessar com si la malalta fos ella. Doncs, què? «La caritat ben entesa comença per un mateix». Aforisme horrible, vertadera nafra del cor humà, molt més terrible per quant va pel món lliurement revestida d'un cert caire respectable, com el d'aquell trinxeraire a qui una barba blanca fa mereixedor de totes les consideracions. És un abisme dissimulat on es deixen caure fins aquelles persones que tenen un clar besllum de la caritat. Qui va inventar aquest escull on tustreja amargament el més alt sentit del deure?

La Magdalena no era més que una mostra d'allò que trobem cada moment passejant per qualque punt on hi hagi gent que també passegin.

Calia prendre paciència i esperar els esdeveniments. Sobretot l'amoinava l'eterna pregunta:

- Que encara no neva, tia?

Els ulls de la nena semblaven tenir una sola mirada dirigida a un sol punt.

La fulla, quan pressent en el petit fil nerviós que la manté unida al tronc, que quelcom d'aquesta font vital es mobilitza per tal de desprendre-la de l'arbre, deu concentrar en un sol punt tots els esforços tendents a mantenir-la unida a la branca.

Un capvespre, amb l'oïda fina que tenen alguns malalts, va sentir que al carrer uns homes deien:

- Que marxés o no marxés, demà, Josep?

- Penso que no. Aquesta nit me tem que tindrem neu, i no em vull arriscar gens.

- Vols dir que nevarà?

- No hi posaria les mans al foc. Goita el llegany: sempre que l'he vist fent barretet a Sant Magí, no ha fallat.

La malalteta es sentia tota eixorivida. Un foc nou discorria per les venes fluïxes, on el batec de la sang era tan feble com el batec d'un cor de pardalet. Veuria la neu! I un somris vetllà son somni.

A llarga nit, tot havia acabat per ella. Finit amb el mateix somris, amb el foc nou aturat allà on el trobà la Mort, esvaïdora de totes les il·lusions i també guardadora d'elles.

És cert que en el cos abandonat per la vida no hi resta ni l'engruna més petita de les sensacions que l'alteraren en vida?

Hom es fa aquesta pregunta davant de la carn que no presenta ni la més lleu ombra d'alteració espiritual; dessota la pell groguissa, erta, hi ha un nou fons? Un «quelcom» que serví afanyosament allò pel qual es lluità en vida?

La Magdalena trobà la neboda morta amb el somris. I no el comprengué.

A fora era ben fosc. Una nit negra, freda.

La tia no es preguntà res. Respirà afanyosament. La morteta ja no li faria més nosa.

Perfectament tranquil·la cridà el seu home, que hi corregué pregonament commogut. La Magdalena, amb tota normalitat, sense que cap gest brusc denotés la més lleu alteració en son estat, clogué les parpelles, que es resistiren. Trescant per la cambra trobà algunes coses a fer: tragué de la calaixera una mudada de roba neta, que escollí curosament, deixant-la damunt del llit amb un plec de repugnància

a la boca, i encara amb més repugnància recollí unes quantes peces usades que jeien en el respatller de la cadira i ho tirà darrera una cortina que cobria un bast penjarobes de ferro. D'una caixa mal pintada que feia de taula de nit n'eixiren unes sabates i unes mitges, uns rosaris i un cap d'espelma, un braçalet de color enrotllat com una serp i un mocadoret de puntes com els que s'usen per cobrir la cara de les criatures al dur-les a batejar.

La tia se'l mirà un moment, recordant-se que fou ella qui en féu present a la cunyada al néixer-li la filleta.

Tot ho arraconà amb un sol cop de braç.

El seu home la mirava fer, dret i silenciós al costat de la morta; no li treia els ulls del damunt, endevinant, amb una intuïció fatal, tots els seus pensaments i l'aspra alegria que la posseïa.

Els ulls oberts de la morta els miraven a tots dos.

L'home no s'adonava d'allò que pensava: un neguit estrany, un foc atuïdor que li feia muntar les llàgrimes, el mantenia immòbil al costat del llit, com si tingués por que bellugant-se tot ell s'havia de descompondre en mil bocins i cada un d'ells fos una part del neguit que el captenia.

Mentrestant, la dona anava fent, remugant baix baix com solia. Arribà a la finestra i obrí els porticons: els vidres reflectien la flameta humil de l'espelma, i la claror i la fosca juntes retallaren sa silueta, mig confosa en la brillantor del vidre. Més enllà de tot això, claror, fosca i figura, com una il·lusió de les que presenta la pantalla del cinema en ses inacabables decoracions, s'hi endevinava un bellugueig incipient de cosa que es deixa anar sense oir-se cap sotragada.

La Magdalena digué:

- Neva.

En aquell instant, el seu home, que mirava fit a fit devers la imatge que li retornava del vidre, experimentà un sotrac paorós que li deturà el foc neguitós entre la sang de les venes: sentí que odiava aquella dona! que l'odiava perquè la sabia posseïdora d'aquella dolenteria que hom troba bé perquè defensa un egoisme que s'ha fet natural a còpia de trobar-nos-el a cada punt a vora nostre.

Girant-se a dir la paraula al seu home, la Magdalena veié uns ulls que la fitaven hostils, sense gota de caritat ni de bonhomia, i, comprenent-se ambdós de cop, feble per a ofegar aquella allau d'agrors que suraven entre un i altre, com hom es sent feble per aturar la riuada que ho arrabassa tot, no trobà altre lloc per a fer-se forta que una cara de mort amb els parpres a mig aire.

I, com el dia abans, i com l'altre dia i com el de més enllà, un remuc anà de dret a ferir una oïda que ja no podia sentir-la.

- Elles... elles... –mormolà, ofegant-se. És culpa d'elles!

La nit avançà un pas temorós damunt de les consciències dels homes.

I, dins de la nit, com el ressò que va perdut entre muntanyes sense trobar-se'n un llit prou adient, s'escapà el darrer alè de la carn morta, de la carn que al no sentir ens fa dubtar de sa quietud eterna:

- Quan nevarà, tia?

Tindràs la neu allà dalt, Fina, perquè la neu del món i la que hi ha a les ànimes, és freda, molt freda...!